

«Аристократична Україна»: сила традицій і динаміка сьогодення

Галина ДАЦЮК,
журналістка

У п'яте в історико-культурному комплексі "Замок Радомисль" відбувся Всеукраїнський фестиваль етнічної моди "Аристократична Україна", започаткований господинею Замку, заслуженою лікаркою України Ольгою Богомолець. Фестиваль задумався з метою популяризації продукції українських модельєрок і аматорок, які використовують у своїй роботі етнічні мотиви. Щороку свято влітає якесь нову барву, додає нові акценти, долучає нових учасників і учасниць. І цього року тут вирвало традиційне і водночас неповторне дійство краси, шляхетності, творчості, яке поєднало давню історію українського одягу і сучасний погляд на культуру української моди.

За п'ять років Всеукраїнський фестиваль етнічної моди "Аристократична Україна" урізноманітнював заходи, форми, запрошував нових дизайнерок, але непорушним залишився принцип, який заклала засновниця Ольга Богомолець: серед моделей, котрі демонструють одяг сучасних українських дизайнерів, — дружини і матері військових і бійців добробатів, які загинули, захищаючи Україну від російської агресії. Бо саме завдяки їм проведення цього фестивалю стало можливим.

Розпочався захід із духовного Гімну України "Боже великий, єдиний..." у виконанні Галини Довбиш — лавреатки літературно-мистецької премії ім. Лесі Українки 2020 року в номінації "Музична культура та виконавська майстерність". Цього року вона запрошена до складу почесних членів Музичного Товариства Джузеппе Верді в місті Гвадалахара (Мексика) в якості міжнародного учеля.

Цим урочистим акцентом було задано тональність фестивалю — шляхетність, краса, духовність, традиція.

Розмаїття форм, кольорів, стилів, рішень, велика кількість дизайнерок і учасниць, гостей, які завітали в Замок, засвідчили, що Фестиваль розвивається, стає заходом всеукраїнського масштабу і має потужну культурну перспективу. "Аристократична Україна" наснажила багатьох-багатьох людей.

Вітаючи учасників та учасниць свята, Надзвичайний і Повноважний Посол Республіки Індія в Україні пан Партха Сатпатхі сказав, що жінки в Індії теж мають традиційний одяг — сарі, а сьогодні він бачить, яку багату етноспадщину мають українські жінки. І це вражає! І добре, коли традиція поєднується з сучасністю — тоді вона має майбутнє.

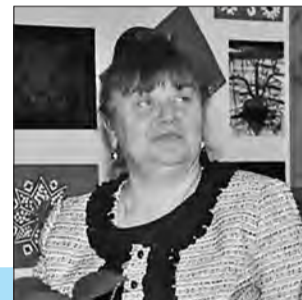
У фестивалі взяли участь як окремі майстрині, так і дизайнерські бренди. Житомирський краєзнавчий музей про-

демонстрував зразки українського етнічного одягу, який носили наші прабабусі у другій половині XIX — на початку XX століття.

На подіумі в концертній залі Музею одна за одною представлялися колекції, змінювалися дизайнерки, моделі, але незмінним залишалося захоплення від побаченого різноманіття. Анна Братасюк створює ексклюзивний одяг і аксесуари ручної роботи. Цей стиль можна характеризувати як "елігантну етніку". Колекції Анни демонструвалися як в Україні, так і в Канаді, Великій Британії, Литві, Лас-Вегасі (штат Невада, США). Пані Анна наголосила, що її прагнення — створити стильні і гармонійні жіночі образи, які мають відповідати як сучасним модним тенденціям, так і національним традиціям. Важливим елементом одягу і аксесуарів її колекції є екологічність. Це означає дати друге життя вже ношеному одягу і створити нові тканини на основі екологічно чистого виробництва. Пані Анна використовує вовну, шовк, льон, кропиву. У виготовленні одягу багато ручної роботи. І звісно, любові, з якою творить дизайнерка, будучи переконаною, що почуття, які закладає модельєрка, зігрівають не лише тіло, а й душу тих, хто носитиме речі.

Закінчення на стор. 15

ВІРА КИТАЙГОРОДСЬКА

7

ЛЮДМИЛА БОСИК

10

КОСТЯНТИН СУШКО

11

Звернення

до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі!

Тижневик "Слово Просвіти" — один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі — за певного "сприяння" нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі — ті, хто любить, шанує і цінує українське правдиве і об'єктивне слово, можемо допомогти тижневику. Будь-яка фінансова підтримка видання — це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ "Альфа-Банк", р/р UA 30 300346 0000026002016994001; отримувач: ГО "Всеукраїнське товариство "Просвіта" ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ/ІНН: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

Минулого тижня на наше прохання про допомогу для газети "Слово Просвіти" відгукнулися:

1. Голомша Микола Ярославович — 2000 грн.
2. Фиряєва Оксана Валеріївна — 500 грн.

Георгій ФІЛІПЧУК,
академік НАПН України

Інформація: шляхи до правди і перемоги...

Нещодавно схвалена Урядом стратегія інформаційної безпеки України до 2025 року спрямована на протидію внутрішнім та зовнішнім загрозам, захист суверенітету і територіальної цілісності України. Саме в такому контексті відбувалася дискусія на минулотижневій конференції у ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка. Ефективно протистояти інформаційній експансії Московії можна лише тоді, коли цьому завданню будуть підпорядковані всі необхідні державні та суспільні ресурси. І хоча всім нам хочеться стану нормального життя, проте в близькій перспективі цього не може статися, оскільки на нашій землі, поруч з нами знаходиться ворог, який намагається реалізувати свою імперську ідею – ліквідація української Державності, зросійщення населення та знищення української Ідентичності.

З 2014-го Україна веде криваву боротьбу за свою незалежність проти московитів, утративши 7% території; число жертв складає понад 42 тисяч українців, із яких загинуло майже 15 тис. осіб; знищено та вивезено з Донбасу до Росії 27% промислового потенціалу країни. Україна зазнала збитків на суму понад 100 млрд доларів США, що становить близько 20% ВВП.

Такі втрати людського, політичного, економічного потенціалу є критичними для будь-якого народу, проте Україна вистояла, обстоюючи суверенне право на власну Свободу.

Однак разючим дисонансом видаються результати соціологічного опитування 2021 року, коли на восьмому році війни 41% українців позитивно ставляться до Росії, а 17% визначаються. Напрошується відповідь щодо причинності такого стану. Очевидно, що “руськомірство” глибоко вкоренилося в душах значної частини наших громадян. Чимало їх хоча й не вважають себе “расесянінами”, проте й не прагнуть ідентифікувати себе українцями, ностальгуючи за СРСР, Сталіним, “песнями нашої молодості”, проявляючи нетерпимість до всього українського, окрім, можливо, традиційних галушок, гопака та “несе Галя воду”. Біда не лише в тому, що з таким менталітетом живуть громадяни старшого покоління. Не менш гострі проблеми існують у молодіжному середовищі. Про це засвідчує зовсім “свіже” публічне спалювання державного прапора України на Дніпропетровщині 15-річною школяркою під регіт її знайомих, здійснення подібного кримінального вчинку в Запорізькій області, коли юнак став „героєм“ інтернет-мережі, а житель Маріуполя влаштував фотосесію, спалюючи прапор України, поширивши її в Instagram. Такі факти є непоодинокими і свідчать про негаразди в нашому суспільстві, починаючи з сім’ї, школи, університету, соціального середовища, інформаційного простору, завершуючи владними коридорами.

Пригадую виданий наказ (обласного управління освіти) на початку 1990-х років про обов’язковість урочистого підняття українського Прапора та виконання національного Гімну в усіх навчальних закладах. Невдовзі цей почесний ритуал став нормою, потім знову відбувалися “відкати”. Однак не сподівався, що через три десятиліття Україна стикатиметься з такими ганебними явищами наруги над держав-

ними символами, тим паче в часи війни, котра в різних формах ще довго буде “гібридизуватися” Московією, допоки її не з’єднають імперські воші.

Оцінюючи опубліковану в лютому 2013 року зовнішньополітичну “доктрину Герасимова” (начальник Генерального штабу Збройних сил РФ), стає зрозуміло, що ця різновидна боротьба продовжуватиметься, оскільки міждержавний конфлікт розглядає (за їх визначенням) військові дії в одному ряду з політичними, інформаційними, економічними, гуманітарними. Війна проти України повністю підтвердила агресивну сутність російського плану. Воєнна та інформаційна доктрина, концепція зовнішньої політики РФ передбачають дії як військових, так і невійськових чинників. Тому задовго до анексії Криму та війни на Донбасі Росією була розгорнута інформаційна війна, яку ворог розглядав не як “військову хитрість”, а як реальну зброю масового знищення людської свідомості, тотально впливаючи на мозок, психіку, позицію, поведінку людини і суспільства, деморалізуючи населення, військо, владу, підриваючи силу спротиву. Інформаційний вплив став головним пріоритетом військової та зовнішньої політики РФ. Для України він є глибокою, багаторівневою і багатфакторною кремлівською агресією. Адже його стратегічним завданням було: а) ослабити Україну в політичному, інформаційному, економічному, військовому, світоглядному плані; б) виключити українське питання з порядку денного світового співтовариства; в) окупувати й колонізувати Україну; г) деморалізувати й знищити всі намагання спротиву українців проти московської експансії; не допустити входження України в НАТО та ЄС.

Практично інформаційне поле перетворилося у вирішальний чинник стратегічної битви, підтверджуючи тезу зарубіжних дослідників, що істинно тотальна війна – це війна за допомогою інформації.

Чи можна тоді й нині ефективно протистояти цій інформаційній небезпеці, яка загрожує самому існуванню України як держави? Очевидно, так. Але для цього необхідно радикально змінювати стратегію і тактику передусім державної політики, зважаючи, що інформаційна вій-

на Росії проти України ведеться в комплексі з гуманітарною, світоглядною, кібернетичною, психологічною та релігійною. Вона торкається всіх життєво важливих сегментів, спонукаючи Україну постійно шукати відповіді на вічне гамлетівське питання “бути чи не бути”.

Але передусім необхідно врахувати ті гіркі уроки, що дані нам уже в новітні часи.

Найперше. Головною причиною бід і трагедій є те, що у відповідальний період наші “передні ряди” та влада виявилися зрадницькими, колаборантськими, проросійськи налаштованими. Народ, попри неодноразові відчайдушні спроби, так і не спромігся обирати україноцентричну владу. Період 2010-2013 років ознаменував собою “москвофільський” напрям розвитку держави, що втрачала суверенність, українськість, гідність і національну свободу. Усі вищі ключові політичні та безпекові керівні посади обіймали проросійські елементи, послаблюючи Україну мілітарно, економічно, інформаційно, ментально, закладаючи підґрунтя для московської окупації.

Янукович, Азаров, Ключев, Портнов, Сівкович, Якименко, Калінін, Тоцький, Іляшов, Лебедев, Березовський, Ільїн, Табачник, Захарченко та багато інших були практично тими дійовими особами в Україні, що всіякою сприяли реалізації завдань значної російської “доктрини Герасимова”. Україна до кінця 2013 року, завдячуючи проросійським очільникам, повністю перебувала в кремлівській орбіті впливу. Наслідки зради “верхів” обернулися загальнонаціональними потерпініями. Однак усе ж такі цей урок нами засвоєно слабо.

Адже донині одіозні російські “агенти” нікуди не емігрували, а відкрито на високих рівнях, прикриваючись нібито громадянськими, соціальними гаслами, продовжують діяти в Україні проти української державності. “Новинські”, “медведчуки”, “деркачі”, “дубінські”, “мураєви”..., які не визнають російської агресії, анексії Криму, прав українців на свою Церкву та Мову, володіючи стратегічними активами, зокрема інформаційними, майже безперешкодно здійснюють “руськомірську” пропаганду. І справа тут далеко не вичерпується лише заборону окремих “московськорупор-

них” телеканалів. Бо хіба низка “суфлерів” розпропаганди на кшталт “наш”-каналу та інших не знаходяться за рівнем своєї ідеологічної “блекоти” в рядах кремлівських “вигнанців”? Зате власник та речник цього ж каналу пішов ще далі. Його (мураєвські) білборди “тут наша земля”!?, розкидані по всій Україні, зухвало виставили навіть перед пропускним пунктом зовнішньої розвідки. А що ми? Продовжуємо обурюватися та “чухати лоби” разом із своєю потураючою та “віротерпимою” Нацрадою з питань телебачення і радіомовлення.

Але знаймо: військова, політична, економічна, культурно-освітня та релігійна сфери сфокусовувалися на Москву саме завдяки антиукраїнській інформаційній політиці (зовнішній та внутрішній). Навіть оборонна галузь в Україні, що знищувалася через удавані реорганізації та скорочення, зазнавала дезінформаційної експансії, щоби притупити громадську увагу. Яке зло супроводжувала така інформація можна пересвідчитися, ознайомившись з аналітичним матеріалом “Успіх чи провал української боротьби з 2014 р. і до сьогодні”. Там зазначено, що “за 2010–2014 рр. танків було розпродано 477 одиниць (Бундесвер 2015 р. налічував усього 225 танків); 330 одиниць БМП, БТР; 94 літаки і БПЛА, 145 вертольотів; стрілецької зброї – майже 740 тис. одиниць; ракетно-артилерійського озброєння – майже 6 тис.; автомобілів – 3016”.

Дезорієнтованими були і майбутні офіцери у військових вишах, оскільки в усіх директивних документах Росія була виключена із переліку ймовірних противників. Натомість туди включалися США та інші країни НАТО. Тому, коли на східних рубежах спішно розформувалися українські військові підрозділи, то в українському суспільстві ледь жеврів локальний спротив цій антидержавній політиці. Він був навіть меншим за антинатовські мітинги “бабусь” в Одесі чи Севастополі.

Росія, плануючи війну проти України, інформаційно, політично, організаційно працювала над послабленням потенціалу ЗСУ, МВС, СБУ; враховувала “східний” вектор орієнтації значної кількості російськомовного населення; сприятливі для себе військово-політичні, економічні, інформаційні умови. На

цьому ґрунті активно проводилося інформаційне зомбування населення, особового складу ЗСУ України, який намагалися “виховувати” на усталених совково-імперських “цінностях”. Україна стала жертвою спочатку інформаційної, а пізніше й військової агресії. Вона виявилася, на жаль, повністю безпорадною проти ворожої інформаційної кампанії та кібератак на офіційні установи.

Ще більш не готовими до цього були в Криму та Донбасі. Утрата Криму і частини Донбасу підтвердила не просто імперську агресивність “позерного” брата – Росії, а й показала недолугість державної інформаційної політики України. Адже важко успішно захищати власний суверенітет, українську державність, територіальну цілісність, якщо в Криму, починаючи з 1991 року, замість проведення системної гуманітарної української політики стали розвиватися й впроваджуватися ідеї чужої держави, ідеології “руського міра”. Хоча російській політиці “м’якої сили” в Криму були притаманні всі неокolonіалістські ознаки, проте до 2014-го Україна не відкрила там жодного україномовного вишу, а МОН України в цей період необґрунтовано й поспіхом видавав ліцензійні права російським університетам у Севастополі. Вища, як і середня та дошкільна, позашкільна освіта, повністю русифіковувалася за мовою навчання та змістом. Закривалися навіть єдині малотиражні україномовні часописи, зокрема “Кримська світлиця”. Кримський ринок книжкової продукції, газет і журналів, телерадіопередач із мовчазної згоди державних мужів України був тотально окупований сусідньою країною, яка готувала агресію, вбиваючи українську душу та рештки національної ідентичності. Нинішні депутати від Севастополя визнають, що головна причина “успіху” анексії росіянами Криму полягає в тому, що “Росія вкладала значні кошти в освіту та культуру Севастополя і це відіграло велику роль у приєднанні Криму до Росії”.

Зазначене нагадує про ті передумови, які зумовлювали втрати суверенності і територіальної цілісності держави. Бо розпад і розлад настають тоді, коли влада перестає турбуватися й опікуватися людськими душами, станом національної свідомості, їх політичною і громадянською культурою. Адже Україна ледь спромоглася на функціонування в Криму 7 україномовних закладів (із 600 шкіл). У Криму та на Донбасі відбулася повна “зачистка” українського фактору з мовчазної згоди влади та політиків, а часто й за їх підтримки. Варто постійно нагадувати (як урок), що до остаточного зруйнування культурно-освітнього простору (українського!) в Криму причетна передусім владна бюрократія. Адже навіть багаторазові звернення громадськості про підтримку єдиної україномовної кримської газети “Кримська світлиця” так і залишалися поза увагою.

Подібні приклади є доконаним фактом як нерозуміння стратегічної важливості українського

Закінчення. Початок на стор. 3

Зараз якийсь місцевий князьок, олігарх платить гроші і отримує доступ до інформації, а громада цього не має.

Обласні державні телерадіомовні компанії зведені до стану пересічних кореспондентських пунктів. А на Суспільне мовлення хоча й виділяються великі кошти, воно не може повноцінно конкурувати з олігархічними каналами.

Я робитиму все, аби змінити ситуацію. Всі канали, які використовують радіочастотний ресурс, що належить всьому українському народові, повинні мати статус суспільних. Хай олігархи фінансують Суспільне мовлення. Тоді у нас з'явиться конкуренція у Суспільному мовленні, зорієнтованому на українську державу.”

Леонід МУЖУК,
кінорежисер, лавреат Шевченківської премії:

“Чим більше рухаємося нібито до української держави, утвердження її незалежності, тим насправді менше її маємо. Вже восьмий рік йде війна, а в інформаційному просторі до цих пір не живаються радикальні заходи.

Серед інформаційних повідомлень останніх днів є терористичний акт психологічного тиску з одного боку, а з іншого — це просто кримінальний випадок. Маю на увазі обстріл автомобіля, в якому був помічник президента. Слава Богу, люди залишилися живі. А трактують цю подію по-різному. Президент сказав, що це слабкий натяк на те, що нам загрожує, а буде сильна відповідь.

Чи за цим стоїть олігархічний слід, чи зовнішні обставини — важко сказати. Але це так само операція інформаційної війни у вигляді терористично-психологічної атаки. І якщо відштовхуватися саме від фрази президента, то відповідь має бути саме від держави. І держава повинна розробити програму національної безпеки як проти зовнішнього агресора, так і проти внутрішнього.

Що стосується внутрішнього можливого блокування олігархічного впливу, то, можливо, і справді треба дочекатися прийняття відповідного закону. Але щодо зовнішнього мають бути інші підходи. Ми сьогодні обговорюємо питання інформаційної війни, в якій не маємо ні оборони, ні стратегії, абсолютно усунути від того, щоб давати адекватну відповідь російському агресору. Ми начебто намагаємося піклуватися про те, щоб наших людей не обробляли, не сіяли хаосу серед нашого народу. А ворог у цій війні займає стратегічну позицію

Як виграти інформаційну війну?

руйнування української держави. Він абсолютно безпечений від нашої адекватної відповіді на свідомість його населення, тобто на свідомість імперського контингенту нації, яка знаходиться в колоніальному рабстві.

Держава Україна вже 30 років приміряється до визначення поняття “ворог-друг”. А ворог організований і він на нашій території формує п'яту колону з системою законсервованих агентів. У цій війні може бути тільки один переможець. Але люди не одержують відповідної інформації. Навіть ті, хто залучений до активної військової кампанії.

В українському інформаційному просторі працює чимало московських журналістів, які приїхали сюди з різних причин. І вони в нашому національному ефірі здебільшого відпрацьовують тему дружби народів. І при цьому готують свідомість українців до можливої поразки, яку ми, на їхній погляд, ніяк не обійдемо. Розказують, як нам потім примиритися з державою, яка впровадить путінський режим, і як нам налагоджувати стосунки з Росією.

Ця концепція відпрацьовується на олігархічних каналах, нейтралізує національну ідею, як форму нашого державного існування. І на догоду такому погляду ми навіть організуємо російською мовою канал “Дом” для території, що були силою приєднані до Росії. Ми намагаємося повернути в українську державність жителів цих територій як безневинних людей, на яких не можна покладатися. У тому числі тоді, коли нащадки російських колонізаторів здебільшого організовують там протистояння. Вони діють там доволі ефективно завдяки допомозі російської агентури та російської армії. Вони не можуть вивчити української мови, а ми будемо ласкавим російським словом піддобрювати їх, щоб вони залишилися в Україні і примирилися. Це хибний шлях, який відволікає Україну від розуміння того, як треба діяти.

А діяти з ворогом, який застосує силу, треба тільки силою. Якщо йдеться про усунення тієї частини людей, на яких зорієнтований канал “Дом”, то треба розуміти структуру цього контингенту — уже фактично сформованого підрозділу, який працює на нашій території за законами Російської Федерації. І витратити силу та фінанси на те, щоб нібито обробляти російською мовою мізки цих людей, по меншій мірі нерационально.

Хай вже краще цей “Дом” з Ганнопольським і Кисельовим працює на території Росії і обробляє казанських татар, які мають задуматися, в якій державі живуть. Там є дуже багато проблем, про які Україна не говорить в силу своєї толерантності.

Україна терпеливо чекає, поки ворог виявить до нас ласку. Це, звичайно, утопічна позиція. Хоча дехто вважає, що це, можливо, найлегший шлях для того,

щоб залучити електорат на свій бік. Насправді сьогодні ситуація вимагає від влади дуже активних і серйозних заходів, аби забезпечити нашу територію від можливого конфліктного протистояння, яке розробляється стратегіями Росії. Якщо не будемо готуватися, то взаємо про це прямим текстом через 2-3 роки.

Олігархічні телеканали дуже часто просто тиражують ті вимоги, ті настанови, над якими працюють у Кремлі. Хваляться, що виграла в Україні лише частину так званої Новоросії.

Руйнування налагодженої державної системи ніякими іншими інформаційними силами не замінити. Наш ворог озброєний неймовірним впливом на території України, в тому числі і п'ятої колони. Він має програму, яку передає через наші інформаційні канали. А наш воїн йде на цю війну з голими руками. До цих пір не створена програма для участі України у цій інформаційній війні. А щоб перемогти, треба діяти і на території ворога.

Усунення тієї проблеми, яка існує для України на Донбасі, нам пропонується у двох напрямках. Або Україна повністю відмовиться від цих територій, або терпітиме до тих пір, поки Москва не “навчить” нас, яке рішення прийняти. Насправді на цій території тепер необхідно діяти за іншою програмою з розумінням того, що так є частина людей, яких треба рятувати, з якими треба працювати. А є частина, яких треба усунути від можливості впливати на суспільну свідомість України.

Проблема інформаційної війни — це аналогія до практики збройних військових операцій, які здійснюються під час звичайної війни. Коли ворог в тебе стріляє, треба давати адекватну відповідь. Але ми не маємо з чого стріляти. Наш український інформаційний простір знекровлений. А олігархічний простір не є українським. Швидше це навіть система імітації для того, щоб усунути нас від вирішення наших проблем”.

Степан ВОЛКОВЕЦЬКИЙ,
голова Івано-Франківського об'єднання ВУТ “Просвіта”:

“Порушена сьогодні тема надзвичайно актуальна і важлива. Далеко не всі розуміють, що Московія-Росія є екзистенційним, історичним ворогом України. А отже, маємо зробити багато речей. По-перше — недостатньо висвітлювати історичні корені нашого

буття. На мою думку, яку я висловив ще у 2014 році, слід називати Росію Московією. Принаймні дискусія з цього питання могла б бути проведена на загальноукраїнському рівні.

Хочу нагадати, що Тарас Шевченко називав Росію не інакше як Московією, а росіян — москалями. Відомий історичний факт, що до Петра I весь світ знав Росію як Московію і до 1721 року називав її так.

У світі існує така практика, коли кожен народ називає інший так, як вважає за потрібне. Ми називаємо країну Німеччина, росіяни — Германия, а самі німці — Deutschland. Те саме про Грузію, яку англійці називають Джорджиєю, а самі грузини — Сакартвело. Це можна говорити і про Чорногорію. Таку дискусію варто розгорнути для того, щоб потім було прийняте відповідне рішення на рівні Верховної Ради України”.

Кирило СТЕЦЕНКО,
голова Київського міського об'єднання ВУТ “Просвіта”, народний артист України:

“Вже говорилося про те, що телеканал “Дом” збирається воювати за Україну російською мовою. Тут дуже важливо розуміти, що українська мова і культура — це не лише інструмент, а це фактично наша стратегічна мета. Цей момент недооцінений нашими ідеологами, політиками.

А українські вороги свідомо протиставляють духовні і матеріальні аспекти, які є цілісними для нормальної держави. Як я вже неодноразово писав у соціальних мережах, нам потрібна сильна і українська Україна. Бо слабка Україна програє у протистоянні Росії, а неукраїнська Україна сама добровільно стане частиною, включиться в цю імперію. Тому не можна допускати, щоб питання української культури, мови, ідентичності перетворювалися лише на додаткові елементи.

Не можна плутати стратегічну і практичну мету. Та стратегічна мета, яка робить нас нами, це якраз і є культура та мова. А територія і економіка (можливо це комусь здатися парадоксальним) є вже засобами та ресурсами захисту своєї українськості. Тому, що ми є спільнотою і цінуємо себе як спільнота, бо вона є українською. Або в якихось історичних обставинах стає російською.

Тому питання фізичного виживання може бути в конфлікті зі збереженням своєї культурної

ідентичності. Не можна тупо протиставляти одне другому, а треба вмінти узгоджувати, розводити на різні поверхні важливості. Стратегічний рівень — це найвищий рівень; тактичний рівень — другий, а ресурси і засоби — це третій рівень. Ця система працює коли одночасно є і стратегічна мета, і тактична майстерність, і володіння ресурсами та засобами. Саме тоді українська Україна може мати майбутнє.

Інші варіанти — неукраїнська сильна Україна перестає бути собою. А українська Україна, яка не здатна себе захистити, якщо вона буде навіть дуже українською — просто програє у протистоянні з сильним ворогом.

Ми, як мишляча частина нації, як частина духовної еліти, безумовно повинні роз'яснювати важливість кожного з цих елементів, тому що нація — це система, а не якісь фрагменти чогось.

Тактика завжди має бути наступальною. Почитайте праці будь-якого теоретика інформаційних війн, де сказано, що сторона, яка захищається, завжди програє. І наша стратегічна помилка дотримуватися мужицької психології. Є така російська приказка: “Пока гром не грянет, мужик не перекрестится”. А ми не мужики, ми еліта. Ми нащадки Ноя. А Ной готувався до того, щоб рятувати все живе від потопа. Він мислив стратегічно. А якби думав ситуативно, то був би таким самим розгубленим, як і всі тварі, яких він посадив на човен.

Аби зробити великий човен, його потрібно будувати роками. Стратегічне мислення дозволяє ставити пріоритети, зробити ієрархічну піраміду цінностей, де є головне, чим не торгують і не розмінюються.

В інформаційній війні виграє лише той, хто є наступальним. 1991 рік — Незалежність, потім Помаранчева революція, Революція Гідності. Ці шанси не були використані. Не можна розробляти стратегічні речі тоді, коли ти маєш владу. Їх треба розробляти, коли влади немає. Цими речами можна буде скористатися потім, коли прийде історичний момент”.

Ольга КРЯЖИЧ,
голова Северодонецького об'єднання ВУТ “Просвіта”, доцент Східноукраїнського національного університету ім. В. Дала:

“Ми прекрасно розуміємо, що ніяким чином не схилимо старше покоління на бік Украї-

Буковинські просвітяни в інтер'єрі доби

Зі звітом про роботу Чернівецького обласного об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка за 2018–2021 роки виступила Світлана МАСЛОВСЬКА, в. о. голови ГО «Чернівецьке обласне об'єднання ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка.

Члени правління, ради, активні просвітяни за 4 звітних роки зробили — хтось більший, хтось менший — вклад у розвиток буковинської «Просвіти». Це була наша спільна праця. Подякуймо нашому багаторічному керівникові Остапові Васильовичу Савчуку за сумлінність, мудрість, інтелігентність та патріотизм, за багаторічну працю на ниві просвітництва!

ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка керувалося насамперед головним документом — Статутом і планами роботи, з яких дещо вдавалося виконати, але багато чого не запроваджено і на це були об'єктивні та суб'єктивні причини, зокрема пандемія. Але, однозначно, ми ніколи не були осторонь проблем, викликів, протистоянь, якщо це суперечило нашому головному завданню — єднанню навколо національної ідеї, української мови, освіти, культури, духовності. На тлі російсько-української війни, яка триває уже восьмий рік, насадження московським агресором чужинських ідей, їхніх брудних інформаційних пропагандистських гасел, ще більше загострюються проблеми. Буковинська «Просвіта» була на сполох, коли потрібно було піднятися на захист української мови (скасувати сумнозвісний закон Ківалова-Колесніченка) чи новоствореної ПЦУ. Ми відправляли численні звернення до обласної влади, Кабінету Міністрів, Президента України, Верховної Ради України — з вимогою відреагувати на беззаконня проросійських сил у питаннях мови і церкви. 2018 року «Просвіта» стала активним поборником справжньої Української церкви і була в числі перших активістів під час переходу буковинських громад з-під впливу московського патріархату до ПЦУ. Прикро, що той порив завмер із приходом нової влади, і зараз декілька релігійних громад області, які більшістю голосів виявили бажання бути в лоні ПЦУ, і досі моляться на вулиці. Їхня стійкість заслуговує на повагу, і ми всіляко намагаємося їх підтримувати.

Упродовж звітної періоду і навіть під час пандемії ми намагалися не порушувати сталих традицій відзначення Дня української писемності та мови (9 листопада) біля пам'ятної стели літописцям Руси-України. Щороку в серпні збираємося біля пам'ятника буковинському Кобзареві і нагороджуємо лавреатів премії імені Юрія Федьковича (за сприяння нашого мецената пана Олексія Каспрука). Хороша ініціатива буковинської «Просвіти» була запроваджена ще 2016-го — написання всеукраїнського диктанту Національної єдності під гаслом «Мова — моя сподвижницька слава».

За звітний період проводили круглі столи, конференції з питань збереження української мови, церкви, культури, літератури тощо, учасниками яких були не лише просвітяни, а й науковці, освітяни, інші громадські організації Буковини, активні буковинці.

Розглядаючи тему «Церква як одна з важливих складових творення Незалежності України», Заставнівська «Просвіта» свого часу зніціювала хресну ходу до Василівського Свято-Преображенського монастиря, спорудженого на місці народження першого митрополита Буковини і Далмації Євгена Гакмана. Сьогодні це загальнообласний захід, бо прочанами є мешканці з усієї Буковини. До речі, в квітні цього року нам вдалося організувати вшанування пам'яті Євгена Гакмана офлайн і онлайн. До онлайн-конференції долучилися пред-

На звітній-виборній конференції Чернівецького обласного об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка головою Чернівецького обласного об'єднання ВУТ «Просвіта» обрано В. М. Китайгородську, заслуженого працівника культури, лавреатку відзнаки «Золоте перо України», відому письменницю та журналістку. Щиро вітаємо Віру Микитівну з такою великою довірою просвітян!

ставники духовенства області, просвітяни з інших областей.

Буковинська «Просвіта» завжди була активною учасницею онлайн-конференцій, які проводило Центральне правління «Просвіти» в Києві. Загалом члени нашого правління беруть участь у всіх заходах державного значення.

Ми пишаємося солідним виданням «Просвіта Буковини» і перевиданням «Рускої бесіди». Незважаючи на те, що не отримали фінансування на журнал «Буковинська ластівка», ми його ви-

даємо. Дякуємо нашій відповідальній секретарці Марії Пелех за її наполегливість у творенні дитячого журналу всупереч проблемам, а також за рубрику «Просвітянські обрії» в газеті «Буковина». До слова, в загальнонаціональному конкурсі «Українська мова — мова єднання» за україноцентричне наповнення журналу «Буковинська ластівка» обласна «Просвіта» отримала диплом 1-го ступеня. Сьогодні варто віддати належне нашим незмінним, вірним партнерам — бібліотекам, а надто — обласній імені Михайла Івасюка. Щиро дякуємо пані Наталії Філяк, Марії Довгань і всім працівникам, з якими ми разом організуємо чимало просвітницьких заходів. Також шире спасибі за співпрацю Національному університету ім. Ю. Федьковича, зокрема пані Тамарі Марусик і Світлані Героговій та медуніверситету — пані Ніні Зорій. Наукові, освітянські, просвітницькі онлайн-конференції — це теж невід'ємний вид діяльності, особливо поширений у період пандемії.

Про роботу районних організацій ВИЖНИЦЯ. Цей район завжди був флагманом просвітниць-

ких ініціатив. Зокрема, в онлайн-конференціях, які організували Дмитро Никифоряк і Людмила Бердюк за останні пів року, участь брали освітяни, бібліотекарі, молоді вижничани.

ГЛИБОКА. Цей район вважається потенційно просвітницьким. Конференція до 150-річчя Лесі Українки — це була новизна, імпреза насичена пізнавально, незвично, із залученням представників Києва та Сходу України. Зібрання це цікаво організували пані Олександра Возняк та Олена Репіна.

ЗАСТАВНА. Заснований фестиваль давньої пісні імені Євгенія Ярошинської «Буковина автентична», на жаль, і цього року не відбудеться. Він вимагає великих затрат, а якщо буде карантин — гроші, які дістаються нам нелегко, просто пропадуть. Заставнівська «Просвіта» має засновану мистецьку премію ім. Миколи Івасюка, щесвітньо відомого художника, якого радянська репресивна машина знищила 1937-го. Вручення премії проводимо завжди (якщо карантин — на вулиці, біля пам'ятника художнику). Цьогоріч велелюдно відзначили 80-ті роковини трагедії на річці Дністер (міст Кострижівка-Залішки), де було задіяно близько 500 людей, у тому числі багато молоді. Ходу пам'яті організуємо разом із учасниками бойових дій на Сході України та волонтерами дуже часто (до річниці Євромайдану, Героїв Небесної Сотні, до Дня Незалежності), флешмоби до Дня Героїв Крут — у січні, біля пам'ятника Шевченку — в березні, до Буковинського Віча —

Із Резолюції звітної-виборної конференції громадської організації «Чернівецьке обласне об'єднання ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка від 17 вересня 2021 року

Виходячи з реальних викликів і загроз, які постали перед Україною: військова агресія Московії, існування в країні й на Буковині внутрішніх антинациональних сил, учасники конференції заявляють про готовність і надалі діяти консолідовано з просвітницькими організаціями районів області та ОТГ, а також з усіма національно-патріотичними громадськими організаціями Чернівецької області. Головними просвітницькими заходами діяльності «Просвіти» і надалі залишається реалізація національної ідеї, побудова національної держави та сильного громадянського суспільства.

Заради збереження і розвитку національної ідентичності, духовної, політичної консолідації українського народу продовжуватимемо напрацювання авторитету й централізму української мови, підтримку Православної Церкви України, суверенності культурно-інформаційного простору на Буковині, україноцентричної політики влади нашого краю, європейськості розвитку та безпеки держави. Стратегічним завданням для просвітницького руху було і залишається формування національної свідомості громадянського суспільства. Маючи величезний досвід

боротьби «Просвіти» за Україну, освіту, культуру, школу, церкву, українську мову, ставимо перед собою завдання обстоювати людську, національну і державну гідність — як основну складову поступу нашої країни та прогресивного розвитку українства.

Налагодити тісну співпрацю «Просвіти» із закладами освіти, в тому числі з вищими навчальними закладами Чернівеччини; закладами культури, музеями, духовними центрами храмів Православної Церкви України, іншими україноцентричними духовними центрами промисловими та сільськогосподарськими підприємствами області, активними приватними підприємцями-патріотами, новоствореними об'єднаннями територіальних громад щодо формування національної свідомості мешканців краю.

Запровадити перевірену Заставнівською «Просвітою» нову форму організації просвітницьких заходів у храмах Православної Церкви України.

Одним із головних завдань недопущення скорочення культурно-мистецьких установ нового складу Правління та Ради «Просвіти» вважати відновлення закритих бібліотек і бібліотечних систем як одного з головних партнерів у просвітницькій діяльності краю.

Створити при культурно-мистецьких установах просвітянські центри для співпраці з творчою елітою краю щодо збереження та репрезентації національної історичної пам'яті, культурних надбань, вшанування героїв Майдану, ООС, гармонійного розвитку громадянського суспільства.

Для оптимальної результативності та висвітлення просвітянської діяльності залучати засоби масової інформації, представників партнерських громадських об'єднань.

Для покращення діяльності у віддалених районах області відновити проєкт «Просвітянський десант».

За останні роки «Просвіта» Буковини, як і України загалом, багато втрачає через «старіння» складу членів нашого товариства. Ставимо перед собою одне з головних завдань: активізувати роботу молоді «Просвіти», долучаючи до її діяльності молодих науковців, студентів, фахівців, волонтерів, Учасників бойових дій на Сході України, учнів шкіл і середніх спеціальних навчальних закладів.

Сергій ПРИСУХІН, доктор філософії, викладач Київської православної богословської академії

Українська філософія другої половини XIX – початку XX ст.: позитивізм та ідеї соціалізму

ракетикою української нації називав духовність, від якої залежить зміст національної свідомості, а також вияви української культури загалом.

За Шевченком, пізнання світу здійснюється не раціональним, а екзистенційним способом на основі і за допомогою емоційно-моральних переживань (традиція кордоцентризму) та відповідальності за озвучення правди або її свідоме уникнення. На думку Шевченка, життя в брехні — це ніби життя уві сні, обране небуття, початок особистісної смерті. Характеристики світу, в якому живе людина, залежать від неї самої та її відповідальності перед Богом і людьми. Людина є головною дієвою особою в історії людського буття.

Бог не полишає людину наодинці в подоланні найнебезпечніших колізій світу. Він навчає, як правильно і відпові-

даний мудрістю історії: принаймні самоочищенням українців від пануючого гріха московського молоху спочатку Словом, Сином Божим, а потім ділом та конкретною історією.

Як громадський діяч і послідовний борець проти соціально-культурної експансії московського самодержавства (національного гноблення українського народу) Шевченко проголошував ідею утвердження національно самостійного державного устрою в Україні. Майбутнє України він пов'язував із самоуправлінням українського народу, із колегіальною формою здійснення влади як гарантії захисту українців від зовнішніх і внутрішніх небезпек. У поетичній збірці “Кобзар”: у творах “Гайдамаки”, “Сон”, “Кавказ”, “І мертвим, і живим, і ненародженим землякам моїм” Шевченко виявив себе одним із

Петербурзі. Згідно із заповітом, після отримання всіх необхідних дозволів прах Шевченка було перевезено в Україну і 22 травня 1861 р. його було перепоховано на Чернечій горі біля Канева.

Після скасування кріпосного права (19 лютого 1861 р.) в Україні актуалізувалось соціокультурне життя: озвучувались раніше замовчувані вимоги українців, по-новому стали формулюватись їх політичні інтереси, передусім потреба практичної реалізації національної ідеї, захисту духовної культури і української мови тощо. Рухом страхом монархічна влада спрямувала свою діяльність на пошуки політичної та ідеологічної протидії новопосталим небезпекам (наприклад, ідеям українського самостійницького руху), розповсюджувався міф про політичну і духовну меншовартість українців та їх неunikну потребу діалогізувати тільки з братами-росіянами тощо.

А вже на початку 70-х рр. XIX ст. в Києві почали об'єднуватись і співпрацювати інтелектуальні (національно-патріотичні) сили українців. Прикладом слугувала діяльність українських “Громад”, у межах яких знаходились прихисток і підтримку переслідувані діячі вітчизняної культури, науки, освіти тощо. “Громади” ставали центрами об'єднання українських патріотів, громадських і культурних діячів (серед яких В. Антонович, М. Драгоманов, П. Матецький, П. Чубинський, М. Лисенко, М. Старицький та ін.). Популярності діяльності “Громад” сприяла їх видавнича діяльність, зокрема, започаткований з метою поширення цінностей світової та вітчизняної культури, освіти, науки М. Костомаровим та П. Кулішем видрук часопису “Основа” (1881–1882 рр.).

Актуалізація українського національного інтересу викликала жорстку реакцію московського самодержавства у вигляді цілеспрямованої протидії самостійницьким тенденціям. Таємно був підписаний Емський указ (1876 р.), який посилював не менш реакційний “Валуєвський циркуляр” (1863 р.)³, згідно з яким “Громади” в Україні розпускались, а їх активні члени переслідувались і вимушені були емігрувати закордон. У зарубіжжі за ініціативою М. Драгоманова та С. Подолинського став виходити друком новий часопис — збірник наукових праць “Громада” (1876 р.). На той час М. Драгоманов уже розірвав партнерські стосунки з московськими інтелектуалами через незгоду з їхньою орієнтацією на використання терористичних методів політичної боротьби.

Позаяк серед громадівців особливим авторитетом і популярністю користувався М. Драгоманов, є всі підстави висвітлити роль і значення цієї непересічної особи докладніше.

Відомо, що **Михайло Драгоманов** (1841–1895 рр.) — український учений (філософ політики), історик, літератор, народився в місті Гадячі на Полтавщині. Закінчив історико-філологічний факультет Київського Університету (1863), в 1864–1875 рр. викладав історію в своїй альма-матер і вив активну наукову і громадську діяльність, був одним із лідерів Київської “Громади”. Після репресивного звільнення з посади доцента емігрував у Женеву (1876–1889 рр.). Став одним із засновників “Женевського гуртка” — першого закордонного українського соціалістичного осередку. Разом із М. Павликом і І. Франком керував радикально-політичним рухом Галичини, розробляв тематику української національної ідеї (спочатку як прихильник українського романтизму, а потім як його критик і прихильник філософії позитивізму⁴). Філософське кредо М. Драгоманова: “У культурі — раціоналізм, у політиці — федералізм, у соціальних справах — демократизм”. За своєю філософською позицією Драгоманов був послідовником О. Конта, Г. Спенсера, П. Прудона.

Автор чималої кількості праць, серед яких особливо значення для філософії мали: “Передне слово до Громади” (1878 р.), “Шевченко: українофілі: соціалізм” (1879 р.), “Пропащий час — українці під Московським царством, 1654–1876 рр.” (1880 р.), “Вільний союз — вільна спілка” (1884 р.), “Чудацькі думки про українську національну справу” (1891 р.), “Листи на Наддніпрянську Україну” (1893 р.). В цих та інших працях М. Драгоманов прагнув обґрунтувати ідею “бездержавності” (“беззначальства”, тобто анархізму) у соціальному розвитку — добровільної асоціації гармонійно розвинутих особистостей. Шляхом до цього є федералізм із децентралізацією і самоврядуванням. Звідси його симпатія до Швейцарії і Англії, до їхнього досвіду, переваг політичних свобод над класовими і економічними інтересами, ставка на універсальні культурні цінності, що вивисуються над національними завданнями. Хоча М. Драгоманов применшував роль національного і недооцінював значення національних відносин, він наголошував на зв'язку своїх ідей з українськими національними традиціями. Долю України пояснював у контексті загальносвітового соціокультурного процесу. Водночас виступав критиком марксистського підходу у вирішенні українського питання, пропагував ідею соціалістичного етичного ідеалу, що мав на меті створити підстави морально-етичного самовдосконалення суспільства, яке може самостійно вирішувати соціальні і політичні суперечності на принципах соціальної справедливості тощо.

“...Шевченко написав головні свої твори (“Єретик”, “Кавказ”, “Послання”, “Давидові псалми”, “Великий льох”, “Заповіт”), в яких він вперше поставив великі духовні проблеми і національні принципи.

Любов до Бога і до брата свого.

Вірність Україні і самовіддана праця для неї.

Справжність любові і віри, а фарисейство релігійне й патріотичне — як смертний гріх проти Духа.

Відповідальність за брак любові, за байдужість до долі України.

Одвертість ворогування з ворогом — “Борітеся — поборете”.

Цілковита духовна незалежність:

“Молітеся Богові одному... А більше на землі нікому не поклонітесь”...” (Євген Сверстюк).²

дально їх переживати. За допомогою Бога людина стає носієм правдивої гідності, але за умови, що особа вміє страждати і по-праведному переживати драму власного і суспільного життя. Прикладом слугує досвід істинного патріотизму, уміння боротися супроти зла (молоху буття) в самому собі, вміння знаходити рівновагу тільки на користь добра для близьких і рідних людей і самого себе, таким чином, моральність українського патріотизму стає невід'ємним чинником національного розвитку.

Водночас Шевченко унаочнює відсутність будь-якої моральної відповідальності у “Московщині” (Російської імперії), яка є безперечним злом, з одного боку, а з іншого, — відсутність супротиву в колонізованій московитами Україні, яка продовжує перебувати в стані політичного сну. У такий спосіб і перші (поневолювачі, “москалі”), і другі (смирненні й поневолені) є боговідступниками. Такий стан справ має бути подо-

перших філософів політики, шукаючи аргументи реалізації ідеї незалежності і самостійності України.

Усе своє свідоме життя Шевченко озвучував ненависть до офіційної Росії, її політичного ладу за крайній антидемократизм, за те, що московська ідеологія та культура впродовж сотень років була знаряддям придушення національної волі і духовної культури українців. У Шевченкових творах знаходимо чималу кількість критичних зауважень (нарікань) на “москалів”, які, на його погляд, є першопричиною бід в Україні!

Останні роки життя Т. Шевченка провів у Петербурзі. Завершення його земного шляху було позначено хворобами, самотністю та екзистенційними переживаннями (останній вірш “Чи не покинуть нам, небого”, 14-15 лютого 1861 р.). Помер Т. Шевченко 10 березня (за старим стилем — 26 лютого) 1861 р. і був похований на Смоленському православному кладовищі в

У 1889 р. Драгоманов прийняв запрошення на посаду професора Вищої школи в Софії (Болгарія) (Вища школа згодом стала університетом). В Софії Драгоманов і помер і, як заповідав, був похований за протестантським обрядом на місцевому католицькому кладовищі. Згодом на примурку його пам'ятника було викарбовано: “Великому громадському лідеру від українських емігрантів”.

Побратимом М. Драгоманова був **Сергій Подолинський** (1850–1891 рр.) – український вчений, філософ-фізикаліст⁵, громадський діяч, один із перших вітчизняних політиків. Народився у селі Ярославці Звенигородського повіту Київської губернії. Вищу освіту здобув у Київському університеті на юридичному факультеті, за другою освітою – медик. У 1876 р. захистив докторську дисертацію. Від початку громадсько-політичної діяльності поділяв і популяризував марксистські ідеї, підтримував тезу необхідності визволення трудящих від капіталістичної експлуатації, але тільки мирним шляхом, використовуючи інтегративний потенціал громади як дуже важливої форми життя людського співтовариства. Подолинський сформулював власне бачення змісту української національної ідеї, відповідно до якої організувати поступ економіки можна лише через подолання дезінтеграції українського народу на основі інтелектуального єднання і української мови.

Науковим відкриттям світового рівня, яке на багато десятиліть випередило свій час, стало етико-екологічне вчення С. Подолинського про роль людської праці як акумулятора і перетворювача космічної енергії, основним джерелом якої є сонячні промені. Вчений-фізикаліст доводив, що вся людська праця (від землероба до шевця, кравця і будівельника) захищає променеву енергію Сонця від розсіювання в просторі. Не секрет, що згодом відкриття Подолинського використав В. Вернадський у розробці концепції “біосфери – ноосфери та коеволуції” про визначальну загальнопланетарну роль у цих процесах людини та її праці, про необхідність економічної збалансованості процесів розвитку людської цивілізації. Про зміст і творчі досягнення геніального філософа-фізикаліста свідчать назви його основних праць: “Життя і здоров'я людей в Україні” (1878 р.), “Ремесла і фабрики в Україні” (1879 р.), “Нігілізм у Росії” (1879 р.), “Соціалісти України і Австрії” (1880 р.), “Громадянство і теорія Дарвіна” (1881 р.), “Людська праця і єдність сили” (1882 р.) та ін.⁶

Помер С. Подолинський в 40-річному віці 12 липня 1891 р. в Києві. Спочатку його поховали поруч із батьком на кладовищі Аскольдової могили, а в 30-х рр. ХХ ст. прах сина і батька Подолинських перепоховали на Звіринському кладовищі.

Натуралістично-позитивістські мотиви в українській

духовній культурі другої половини ХІХ ст. були презентовані творчістю **Лесі Українки** (Лариси Петрівни Косач-Квітки) (1871–1913 рр.) – української поетеси, літераторки, громадської діячки, талановитої представниці вітчизняної філософської думки. У своїй творчості вона продовжила філософську спадщину Г. Сковороди, доповнивши її своїм оригінальним філософським баченням, яке отримало назву “філософія переживання”. Під переживанням Леся Українка розуміла гостру необхідність стоїчно сприймати драматизм людського існування й усвідомлювати його перехідний характер. Звідси особлива активність і спрямованість дій і вчинків особи в кризові періоди її життя, формування відповідного сенсу, який виступає результатом волевиявлення самої людини без втручання надприродних сил. В основі озвучених міркувань поетеси лежали ідеї європейського позитивізму, впевненість у пізнавальних можливостях людини, практична етика і естетика та історичний оптимізм.

Показовими стали антропологічні погляди Лесі Українки. Вона вважала, що сутність людини можна зрозуміти лише через її особисті соціокультурні характеристики, серед яких найвище значення має людська гідність (як найбільша цінність людського існування). Людська гідність є ніби віддзеркаленням духу Прометея, що допомагає особі визначити сенс життя. Гідність стає морально-етичним принципом, з якого розпочнеться подолання “рабської психології” (рабської покірності й деструктивного пристосування до страшної дійсності). Ідея прометеїзму

роториса за національну гідність і знайшли свій вияв у запереченні насильства й гноблення людини людиною в будь-якій формі. Першим кроком до подолання “рабського духу” Леся Українка вважала необхідність змінити умови й обставини соціального життя, що його породжують. Звідси її заклики до пробудження від страшного “сну”, безкомпромісної боротьби проти поневолення, національного гноблення тощо.

Етичні та естетичні погляди Лесі Українки були орієнтовані на щонайбільше врахування людського характеру. Головним критерієм моральної поведінки особи, яка пробуджує народ до дії, є не бездумна орієнтація на революційний подвиг, а, навпаки, на тверезе раціональне осмислення потреб суспільства, відповідно до яких виникають революційні перетворення. В основі естетики Лесі Українки лежали ідеї про єдність трьох цінностей – народності, краси та ідейності. Іншими словами, творчість художника має нести красу, мрію, ідеал. Ці цінності є загальноцивілізаційними, їх виборюють усі прогресивні люди світу. Ось чому мистецтво має виконувати певні виховні функції з метою формування активної позиції людини. Водночас поетеса критикувала теорію “чистого мистецтва”.

Особливою характеристикою філософської позиції Лесі Українки було її гостре критичне ставлення до релігії та церкви. Поетеса обстоювала позиції воявоничого атеїзму, який наляштував її робити висновки про те, що релігію вигадали люди, які не могли пояснити незрозумілі явища природи. На її думку, фантастичне пояс-

подолання рабського існування людини потребує знищення релігії й церкви. Дух прометеїзму Лесі Українки робив її безкомпромісним критиком усіх тих соціокультурних обставин (зокрема й релігійних), які, на

2. Цит. за: Євген Сверстюк. Інтелігенція як самоусвідомлення нації / Сверстюк Є. О. Не мир, а меч. Есеї. – Луцьк: ВМА “Терен”, 2000. – С. 40

3. Емський указ за підписом російського імператора отримав свою назву від міста Бад Емс (Німеччина),

*“Скрізь плач, і стогін, і ридання,
Несмілі поклики, слабі,
На долю марні нарікання
І чола, схилені в журбі.*

*Над давнім лихом України
Жалкуєм-тужим в кожний час,
З плачем ждемо тії години,
Коли спадуть кайдани з нас.*

*Ті сльози розтроюють рани,
Загойтись їм не дадуть,
Заржавіють від сліз кайдани,
Самі ж ніколи не спадуть!*

*Нащо даремнії скорботи?
Назад нема нам воріття!
Берімося краще до роботи,
Змагаймося за нове життя!”⁸*

її думку, знищували в людині найкращі людські якості.

Останні роки життя Лесі Українки пройшли в подорожах та лікуванні закордоном (в Єгипті та на Кавказі). На початку липня 1913 р. через загострення захворювання нирок Леся Українка померла в Сурамі (Грузія) в віці 42 років. На похороні були присутні три священники. Поховали Лесю Українку на Байковому кладовищі м. Києва. Могила Лесі Українки є національним пам'ятником.

1. Прикметною особливістю творчості Шевченка є відмова використовувати офіційні (загальні) географічні та етнографічні терміни “Росія” і “росіяни”. Натомість він уживає негативні лексеми “Московія” і “москалі”. Для Шевченка Москва була не просто центром суцільної держави, вона завжди існувала як центр зла стосовно України, вона є те, що “мучить душу”, “чужа земля”, “далекий край”, “по тім боці моря”, бо далекість Москви від України – екзистенційна, а не просторова характеристика. Етнонім “москаль” вживається Шевченком в одному ряду з ворогами України... Подібне негативне ставлення Шевченка і до Петербурга. В його поезіях немає жодної згадки про столицю імперії під її офіційним іменням, для Шевченка Петербург – це “город на багнищі”, зведений Петром “на благородних костях козачих” (“Сон”). Москва, московити, московський дух загрожують розвитку життя в Україні, деформують українську духовність і нищать українську національну ідентичність. [Цит. за: Історія філософії. Словник / За заг. ред. В.І. Ярошова. – К.: Знання України, 2006. – С. 1175].

в якому на той час перебував Олександр II, забороняв ввозити на територію Російської імперії з-за кордону книги, написані українською мовою, видавати українською мовою оригінальні твори і перекладати з іноземних мов будь-які тексти, у тому числі і ноті; друкувати книги українською мовою; ставити театральні вистави та влаштовувати концерти українською мовою та з українським репертуаром; викладати українською мовою в початковій школі... В 1878 р. на літературному конгресі у Парижі М. Драгоманов різко засудив Емський указ, виступивши на захист української мови і культури.

4. Філософія позитивізму – заснована О. Контом (“Курс позитивної філософії”, 1842 р.) концепція, згідно з якою істинне знання про світ є результатом конкретних наук, очищених від гуманітарних (метафізичних) інтерпретацій, які, на його погляд, є безпідставними й неістинними.

5. Фізикаліст – представник філософської позиції, згідно з якою будь-яке буття є продовженням фізичних властивостей, тобто весь світ складають лише фізичні об'єкти. Фізикалізм називають ще особливим матеріалізмом, який розвинувся з фізичних наук, тому оперує не тільки суто філософським поняттям матерії, але й фізичними поняттями “сила”, “енергія”, “простір”, “час” тощо.

6. Докладніше про життя і творчі доробки С. Подолинського див.: “Подолинський С. А. Вибрані твори / Упорядник: Л. Я. Корнійчук. – К.: КНЕУ, 2000. – 328 с.; з іл.

7. Цит. за: Подолинський С. А. Вибрані твори / Упоряд.: Л. Я. Корнійчук. – К.: КНЕУ, 2000. – С. 14.

8. Леся Українка. Усі твори в одному томі / Передм. М. Литвинця. – К. Ірпінь: ВТФ “Перун”, 2008. – С. 21.

“...існує відносна додаткова вартість і абсолютна — тобто така, що не тільки не виснажується, а навпаки, збільшується і зростає”.

“Відносна додаткова вартість виникає з праці — за рахунок абсолютної...”

...Ми схильні думати, що додаткову вартість слід називати енергією прогресу.

Це є творчий процес сонця. Та й не тільки сонця, а Всесвіту — його променевої субстанції, яка в усіх релігіях світу називається Богом. І, загалом, правильно називається...”

“...Енергія прогресу є фізичний аналог абсолютної додаткової вартості. Якщо відсутнє її виробництво — держава зі всією неминучістю посувається до своєї загибелі. І тим швидше, чим інтенсивніше розвивається промисловість...”⁷

орієнтує на те, що особистість, завдяки безперервній активності, стає своєрідним пророком, месією, який покликаний вести людей через драматичні колізії їхнього земного життя до волі й щастя. Ці вимоги доповнювалися необхідністю бо-

нення природи та соціального світу було використане експлуататорськими класами, які за допомогою релігії й церкви виправдовували рабство людей, дух покори, несправедливості та експлуатацію людиною людиною. З цього випливало, що

Закінчення. Початок на стор. 1

Дизайнерка **Наталія Белясова** (Сиворакша) традиційно представляє на фестивалі “Аристократична Україна” торгову марку “Ляля-Крала”. Цього року вона продемонструвала колекцію, створену за мотивами українського бароко — стиль карнавалів і свят, якому властиві яскравість, помпезність, демонстративний шик, використання багатощарового одягу, дорогих і фактурних тканин. У цьому вбранні багато золотого оздобу, коштовного каміння, мішури, мережок, стрічок, шнурів та інших хитромудрих прикрас. Моделі створили справді карнавальну феєрію — “Гранат”, “Червоне золото”, “Зелений опал”, “Бірюза”... Тут і контрастні тканини: шовк, який надає легкості, гобеленова тканина, що надає вбранню вишуканості; головні убори зі знаковим акцентом бароко — пишними квітковими орнаментами; тут різноманітні кольорів — від галантних пастельних, ніжного оливкового до найяскравіших. Багатощарові спідниці, аплікації по тканині, вишивка, мереживо, квіти ручної роботи. Головні убори з прикрасами у вигляді довгих “серезок”, вишитих бісером на тонких перлинних нитках... Костюм “Блакитний сапфір” епохи бароко (XVII — XVIII ст.) захопив добру половину глядацької зали. Вигодовлений з візерунчатої парчі і розкішного ліонського шовку, рясно декорований стрічками, мереживом, шнурами і поясами, прикрашений вишивкою-аплікацією, — він водночас має вигляд дуже стильний і не перевантажений. “Рожевий опал” (гобеленова корсетка, вишита золотом та бісером, підкреслена талія, ніжна вуаль та вишуканий головний убір з квітами); у костюмі “Перлина” використане характерне для бароко поєднання реальності і фантазії, духовного і тілесного, аристократичного і народного — тут численні пучки стрічок, волани, гофрування, буфи, обробка шнуром, багато гіпюру та мережива; “Агат” створений з улюблених тканин бароко, вдало поєднавши важкий оксамит, парчу, атлас, тонкі тафту і муар.

«Аристократична Україна»: сила традицій і динаміка сьогодення

Основоположники стилю бароко — французи. “Але українське бароко органічно поєднало весь багатий досвід європейського мистецтва з власними естетичними засадами, розумінням прекрасного. У самих формах костюму вже закладено ефект руху і світлотіньової гри. А його художній образ несе ідеал людини впевненої, самостійної, досконалої, творчої і активно”, — вважає дизайнерка **Наталія Белясова**. Театр етнокостюму “Інанна” Житомирського Центру творчості дітей та молоді (дизайнерка **Наталія Гладій**) — це дійство краси! Пані **Наталія** — творча українська дизайнерка аксесуарів, лавреатка I-ї премії всеукраїнського фестивалю-конкурсу “Віночок миру і добра”, володарка I-ї премії міжнародного конкурсу дизайнерів “Мода без кордонів”, переможниця етно-фешн-шоу “Аристократична Україна” в номінації “Аксесуар року”, фіналістка міжнародного конкурсу “Normand Universite” у Королівстві Саудівська Аравія, регіональна представниця глобальної культурної ініціативи World Folk Vision Italia в Україні. Для цього

горічного Фестивалю **Наталія Гладій** підготувала колекцію “Шепіт води”, взявши за основу традиційну польську біло-блакитну кольорову гаму. За словами дизайнерки, на створення цієї колекції її надихнули блакитні озера Житомирщини. Вода — стихія контрастів — спокійна і бурхлива, кришталево чиста і глибоко таємнича. У колекції вбрання продумана кожна деталь, використані каміння, квіти і навіть традиційна українська хустка. Сукні створені з використанням традиційних біло-блакитних польських візерунків. Вразив учасників і гостей Фестивалю хор “Ластівка” Будинку дитячої та юнацької творчості Голосіївського району міста Києва. Артисти стали водночас моделями, виступивши в костюмах, розроблених керівницею хору і модельєркою **Оксаною Урсатій**. У вишуканих концертних костюмах пані **Оксана** поєднала класичний і академічний стилі з етнічними аксесуарами-прикрасами, використавши для суконь класичного крою габардин молочного кольору. За основу взято лекало класичного плаття для дівчаток, які супроводжують наречену на вінчанні. Лекало доповнено довгими, широкими рукавами. Привертає увагу ткане чільце з балабонами — традиційна староукраїнська оздоба, що має галицьке походження, але викликає асоціації з головними уборами періоду княжої доби в Україні. Балабонами також прикрашені тканій пояс і рукави плаття. І завершує образ бісерна прикраса — гердан. Ще один важливий аксесуар сьогодення — захисна маска з вишитим логотипом хору “Ластівка”, виконана з тканини молочного кольору в тон дівчачої сукні. А коли хор заспівав веснянок, купальських, обрядових пісень — то виявилось, що звучання його таке ж аристократичне й досконале, як вишуканий одяг. І це було фантастично!

Родинна колекція сімейного дизайнерського колективу “Родина 7я” (майстриня **Тетяна Ковальчук**), за словами пані **Тетяни**, теж створена для власних дітей. Без етнічного одягу у родині **Ковальчуків** не обходиться жодне сімейне свято. У презентованому на фестивалі одязі використані вишивка бісером і оздоблення стрічками. Творчістю займається вся родина **Ковальчуків**. Усі вишиванки, пояси, шаровари, сук-

лікового мережива фріволіте, що привірюється до ювелірної майстерності. Українська ручна вишивка в поєднанні з яскравими натуральними тканинами та сучасними тенденціями моди створюють новий, неповторний стиль в одязі — вишуканий і водночас дуже зручний у динамічному сьогоденні. Дизайнерка **Анна Хруленко** та її колежанка **Анастасія Кривуца** працюють на перетині двох культур — ісламської та традиційної української. І зараз вона представить нам це поєднання. **Анна** — випускниця академії стилю і дизайну **Андре Тана**. Неодноразова фіналістка і лавреатка призорових місць Міжнародного конкурсу дизайнерів “NEW FASHION ZONE”, учасниця XIX конкурсу модного одягу “Автограф Kyiv FASHION”, лавреатка конкурсу модного одягу в номінації **NEO**. Її колега **Анастасія Кривуца** робить лише перші кроки в дизайні, вона учениця 11 класу, але вже зараз впевнена, що присвятить своє життя дизайну одягу. Колекція **Анни Хруленко** та **Анастасії Кривуци** демонструє гармонійне поєднання різних культур та традицій на основі українського народного вбрання. Своє натхнення дизайнерки брали в часах Київської Русі та XIX-XX століттях, коли жінки прагнули ховати своє тіло, і це стосувалося представниць як дав-

Бренд **Natli Datzka** (дизайнерка **Наталія Дашко** спільно з дизайнеркою головних прикрас **Мілою Веденєвою**) представили колекцію “Наша Іванка”. Її характерна риса — авторська техніка “нашиванка” з використанням елементів ручної вишивки, мережива, тасьми, шнурів і багато іншого. Багатогранність, яскравість форм і кольорова палітра створюваних образів надає легкість і гармонію кожному з них, підкреслюючи індивідуальність кожного. Використовуються виключно натуральні тканини. “Нашиванка” може використовуватися як на свята, так і для повсякденного носіння. На переконання дизайнерки, у кожній шанувальниці українського стилю в одязі повинен бути такий ефектний і вишуканий елемент гардероба. Особливість сукні-нашиванки в тому, що не лише має святковий вигляд, а й дуже комфортна, легко поєднується зі спортивним стилем, водночас доповнюється віночками, намистом, йому пасують кашкети, капелюхи, кросівки й рюкзаки. Стилізований сучасний одяг бренду **Elise** (дизайнерка **Єлизавета Романенко**) оздоблено ручними вінтажними вишивками, натуральним мереживом, окса-

ньюрусської, так і кримськотатарської аристократії. Мета цієї колекції — показати жіночу натуру скромною, але водночас гідною та витонченою. Колекція створена з 40-50 метрів льону. Усі інші тканини стоків або перероблені, перекроєні з секонд-хенду. Над деякими зразками доводилося працювати до 5 днів. Колекція екологічна, залишки виробництва після спецпереробки будуть використані повторно. І це дуже суттєвий акцент — зберегти, не дати пропасти, вдихнути у давню річ нове життя, використавши хоча б якийсь збережений елемент. Ставши вже надбанням історії, V Всеукраїнський фестиваль етнічної моди — етно-фешн-шоу “Аристократична Україна”, продемонстрував нашу багату спадщину, зацікавлення традиційним українським народним одягом, невечірні можливості використання етніки в сучасних костюмах і сукнях.

Цього року вирішено було не визначати переможців, бо кожна учасниця Фестивалю була настільки самобутньою, яскравою, творчою, талановитою, що вибрати найкращу було неможливо. Усі одержали Дипломи, які засвідчили участь в аристократичній культурній події творчих аристократок сучасної української моди. Свято супроводжувало спеціально підібрана до кожного показу моделей музика. Щира вдячність організаторам Фестивалю: засновниці **Ользі Богомолець**, директору “Музею Домашньої ікони” **Юрію Рудницькому**, івент-менеджерці **Наталії Флюх**, директорці історико-культурного комплексу “Замок Радомисль” **Оксані Кіптяк**, завдяки яким свято проведено на найвищому рівні.

Галина ДАЦЮК

На фото: миттєвості свята

Едуард ОВЧАРЕНКО

Вісімдесят сьоме побачення з оперетою

Відкрився 87-й театральний сезон Національної оперети України. Першим акордом нового сезону став святковий Гала-концерт в оновленій глядацькій залі театру після масштабної реконструкції, що була здійснена вперше з 1902 року.

Напередодні старту сезону традиційно відбулася зустріч керівництва театру з представниками ЗМІ.

– Віримо, що в новому сезоні будуть здійснені всі заплановані проекти, – наголосив генеральний директор – художній керівник театру, народний артист України **Богдан Струтинський**. – Цьогоріч Національна оперета України перемогла в конкурсі з відбору мистецьких продуктів, для реалізації яких передбачається надання фінансової допомоги з бюджету міста Києва. Буде здійснена постановка драматичної опери “Амадеус” на музику В. А. Моцарта за мотивами п’єси “Амадей” Пітера Шеффера. Постановку вистави здійснить режисер Максим Голенко. За підтримки Українського культурного фонду та British Council відбудеться концерт “Автентична британська музика. Бірмінгем-Київ”. У планах – спільна постановка з італійським режисером Маттео Спіацці музичної вистави “The Ball”. Особисто я працюватиму над реалізацією нової версії класичної оперети Імре Кальмана “Сільва”.

У цьому сезоні Національна оперета України продовжить роботу над створенням вистав для незрячих та слабкозорих людей і планує показ ще двох вистав з аудіодискрипцією: “Сім’яка Адамсів” та “За двома зайцями”.

Свого часу ми заявили, що є театром широкого профілю, який займатиметься не лише жанром оперети, а й пробуватиме досліджувати оперу, мюзикл, відкривати нові для України імена, назви, які вже добре знані у світі. Все це є в новому гала-концерті, де представляємо кілька прем’єр. Дві частинки нашого гала-концерту – це проба пера на те, що хотілося б поставити в майбутньому.

Два тижні перед відкриттям сезону був насичений період. Ми взяли участь у трьох фестива-

лях, один із них – “Андріївський узвіз”. Чотири роки тому у нас з’явилася ідея проводити концерти на балконі Андріївської церкви, а нині це вже хороша традиція.

Важливою складовою нашого театру є міжнародна діяльність. Мали поїздки до Польщі з проектом “10 тенорів”. Загалом виступали в цій країні понад 300 вечорів. Щасливий, що маємо таких партнерів. Нині у нас в гостях перебуває Євразійська асоціація театрів. Готуємося до поїздки в Португалію, яка має відбутися в жовтні. Якщо не завадять карантинні обмеження, то матимемо спільний концерт у Будапештському театрі оперети та мюзиклу імені Імре Кальмана.

Окремо проводимо концертну діяльність. Маємо понад 10 брендів: “Штраус в опереті”, “Вечір

мюзиклу”, “Музика з кінофільмів”, “Тобі, коханій”, “Музика сердець”, “Симфонія осені”, “Україна в піснях та романсах” та ін. Частину аранжування робимо самі. Це дуже хороша лабораторна робота, яка тримає акторів та диригентів у тренді.

Весь творчий колектив з великим натхненням і радістю готується до зустрічі з глядачем. Ми віримо, що глядачі Національної оперети України – найвідданіші і найщиріші у світі.

Виконувач обов’язків головного диригента, заслужений діяч мистецтв України Сергій Дідок висловив сподівання, що сезон буде багатим на прем’єри, які матимуть шалений успіх і високу оцінку українського глядача.

Головний хормейстер, заслужений діяч мистецтв України Ігор Ярошенко зазначив, що

попереду у театру багато нових проєктів, особливу увагу звернув на майбутній концерт британської музики та виставу на музику Моцарта. За словами головного художника театру, народного артиста України Олександра Білозуба, дуже важливо, що колектив зустрічає новий сезон у хорошій творчій формі. А головний балетмейстер, заслужений артист України Вадим Прокопенко згадав про участь театру в дуже

цікавому і потужному фестивалі “Опера-фест”, що відбувся у Тульчині, на якому було 14 тисяч глядачів і ще близько 24 тисяч дивилися його онлайн. Він також анонсував нову програму театру, що матиме назву “Вальс”.

Цього вечора на глядачів чекала шоу-програма, що охоплювала всю палітру стилів і жанрів, в яких працює сучасний музичний театр європейського зразка. На глядачів чекали прем’єри і номери з найулюбленіших оперет та мюзиклів на музику Ж. Оффенбаха, І. Кальмана, Й. Штрауса, В. А. Моцарта, Г. Доніцетті, В. Монті, Ф. Легара, Дж. Россіні, К. Портера, Е. Л. Веббера, К. М. Шенберга тощо.

Бурхливими оплесками глядачі зустрічали своїх улюблених виконавців – народного артиста України Ігоря Левенця; заслужених артистів Валерію Туліс, Галину Грегорчак-Одринську, Олену Арбузову, Тамару Ходакову, Анатолія Погребного, Любов Доброноженку, Асю Середу-Голдун, Володимира Одринського та багатьох інших.

Святкова програма створила чудовий настрій та зарядила глядачів неймовірною енергією на весь сезон. А гала-концерт став яскравим стартом 87-го сезону театру оперети та знаковою подією в культурному житті країни.

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА “ПРОСВІТА”
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом!
ПЕРЕДПЛАТА—2021

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):
Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 74

на 1 місяць	21 грн 43 коп.	на півроку	115 грн 58 коп.
на 3 місяці	61 грн 29 коп.	на рік	225 грн 96 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Відповідальна за випуск
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),

Павло МОВЧАН,
Микола ТИМОШИК,
Георгій ФІЛІПЧУК

Заступник головного редактора

з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК

Коректорка
Олена ГЛУШКО

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов’язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

